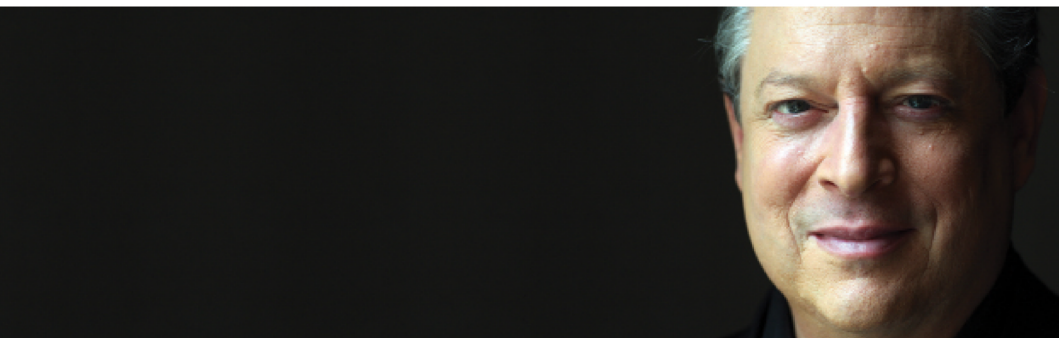

AI Gore

Frygtens politik

Herre|værelset

et uddrag af
"Angrebet på fornuften"

”Frygtens politik” er et uddrag af
”Angrebet på fornuften” af Al Gore.

Copyright © Al Gore, 2007, 2010, 2016.

All rights reserved. Alle rettigheder forbeholdes.

Oversat fra engelsk efter *The Assault on Reason*
af Bjørn Erik Niss.

Udgivet af Herreværelset www.hrforlag.dk
Herreværelset er et registreret varemærke.

Frygtens politik

Frygt er fornuftens mest magtfulde fjende. Både frygt og fornuft er afgørende for menneskets overlevelse, men forholdet mellem dem er kommet ud af balance. Fornuften kan nogle gange få frygten til at bortvejre, men frygten lukker ofte ned for fornuften. Som Edmund Burke skrev i England tyve år før den amerikanske revolution: "Ingen lidenskab frarøver så effektivt sindet al dets evne til at handle og ræsonnere, som frygt gør det."

Vores grundlovsfædre havde en naturlig respekt for den trussel, frygt udgør for fornuften. De vidste, at under de rette omstændigheder kan frygt friste folket til at overgive dets frihed til en demagog, der lover styrke og sikkerhed til gengæld. De var bange for, at når frygten fortrænger fornuften, bliver resultatet ofte irrationelt had og splittelse. Som dommer Louis D. Brandeis senere skrev: "Mænd frygtede hekse og brændte kvinder."

Forståelsen for dette ulige forhold mellem frygt og fornuft var afgørende for udformningen af det amerikanske selvstyre.

Vores grundlovsfædre afviste det direkte demokrati på grund af bekymringen for, at frygt kan overvælde refleksions-evnen. Men de havde stor tillid til "det velinformerede borgerskabs" evne til i fællesskab at bruge deres fornuft på måder, der ville minimere den illusoriske eller overdrevne frygts ødelæggende virkning. "Hvis en mand tænker grundigt over, hvor grundlæggende usikker den menneskelige tilstand er, vil han blive overbevist om, at det er uendeligt meget klogere og mere sikkert at skabe vores egen forfatning på en kølig og bevidst måde, mens det står i vores magt," skrev Thomas Paine i sit legendariske skrift *Sund fornuft*, hvor han specifikt advarede om, at grundlovsfædrene ikke burde løbe risikoen at vente, til en eller anden frygt fik greb om offentlighedens forestillings-evne, så deres evne til at ræsonnere ville blive hæmmet.

Nationer opnår succes eller fiasko og definerer deres grundlæggende styrke ud fra den måde, de udfordrer det ukendte og håndterer frygt. Og meget afhænger af kvaliteten af deres lederskab. Hvis lederne udnytter offentlighedens frygt til at skubbe mennesker i en retning, de ellers ikke ville vælge, så kan frygten i sig selv hurtigt blive en selvforstærkende og uregerlig kraft, som dræner den nationale vilje og svækker den nationale egenart, afleder opmærksomheden fra de virkelige trusler, der fortjener at blive mødt med en sund og hensigtsmæssig frygt, og som sår forvirring om de væsentlige valg, enhver nation uafbrudt skal tage om dens fremtid.

Lederskab er at inspirere os, så vi kan komme gennem vores frygt. Demagogi er at udnytte vores frygt til politisk vinding. Der er en afgørende forskel.

Frygt og angst har altid været en del af livet og vil altid være det. Frygt er allestedsnærværende og universel i alle menneskelige samfund. Den er en normal del af den menneskelige tilstand. Og den har altid været fornuftens fjende. Den romerske filosof og retoriker Lactantius skrev: "Hvor frygten er til stede, kan visdom ikke findes."

Vi har altid målt fremskridt ud fra vores evne til at navigere gennem vores frygt. Christoffer Columbus, Meriwether Lewis, William Clark, Susan B. Anthony og Neil Armstrong opnåede alle succes ved at udfordre det ukendte og overvinde frygten ved hjælp af mod og en proportionssans, der hjalp dem med at overvinde den berettigede frygt uden at blive distraheret af forvansket og illusorisk frygt.

Vores grundlovsfædre stod over for alvorlige trusler. Hvis deres bestræbelser ikke lykkedes, ville de blive hængt som forrædere. Selve eksistensen af vores land var i fare. Men på trods af disse farer insisterede de på de friheder, som blev til "Bill of Rights". Er Kongressens medlemmer i dag i større fare, end deres forgængere var, da den britiske hær marcherede mod Capitol?

Er de farer, vi nu står over for, meget større end dem, der fik Franklin Delano Roosevelt til så berømt at minde os om,

at det eneste, vi har at frygte, er frygten selv? Er Amerika i større fare nu, end da vi stod over for fascismen, der var på fremmarch over hele verden – da vores fædre ud kæmpede og vandt en verdenskrig på to fronter på samme tid?

Er verden farligere, end da vi stod over for en ideologisk fjende, der havde tusinder af missiler og var klar til at udslette vores land med et øjeblikks varsel? For halvtreds år siden, da atomvåbenkapløbet med Sovjetunionen øgede spændingerne i verden, og McCarthyismen truede vores frihedsrettigheder herhjemme, sagde præsident Dwight D. Eisenhower: ”Enhver, der handler, som om friheden skal forsvares gennem undertrykkelse og mistænksomhed og frygt, bekender sig til en doktrin, der er Amerika fremmed.” Edward R. Murrow, hvis modige journalistik blev overfaldet af senator Joseph McCarthy, erklærede: ”Vi vil ikke lade frygten drive os ind i uforntens tidsalder.”

Det er simpelthen en fornærmelse mod dem, der kom før os og ofrede så meget på vores vegne, at antyde, at vi har mere at være bange for, end de havde. På trods af de farer, de stod over for, beskyttede de trofast vores frihedsrettigheder. Det er op til os at gøre det samme.

Men der er noget, der er håndgribeligt anderledes i dag. Hvorfor er vi i begyndelsen af det enogtyvende århundrede så meget mere sårbare over for frygtens politik? Der har altid eksisteret ledere, der var villige til at få befolkningens angst til at flamme op, så de selv kunne fremstå som de bekymredes beskyttere. Demagoger har altid lovet sikkerhed i bytte, hvis borgerne opgav deres frihed. Hvorfor reagerer vi tilsyneladende anderledes nu?

Det mest overraskende nye element i USA's offentlige diskurs er frygtens intensitet og konstante tilstedeværelse. Desuden er der en ukarakteristisk og vedvarende forvirring om årsagen til denne frygt. Vi synes at have usædvanlig svært ved at skelne mellem illusoriske og reelle trusler.

Det er en alvorlig anklage mod kvaliteten af vores politiske diskurs, at næsten tre fjerdedele af alle amerikanere så let kunne ledes til at tro, at Saddam Hussein var personligt

ansvarlig for angrebene 11. september 2001, og at så mange amerikanere stadig tror, at de fleste af flykaprerne den 11. september var irakere. Og det er en anklage mod den måde, vores demokrati fungerer på i øjeblikket, at mere end 40 procent så let blev overbevist om, at Irak faktisk havde atomvåben, selv efter at det vigtigste bevis, der var blevet fremlagt – fortrolige dokumenter, der skulle forestille et forsøg fra Saddam Husseins side på at købe uran fra Nigeria – blev afsløret som værende en forfalskning.

Den nuværende regering [Bushs, red.] har misbrugt frygt til at manipulere med den politiske proces, og jeg vil vende tilbage til dette emne senere i dette kapitel. Men jeg tror, at et langt vigtigere spørgsmål er: Hvordan er vores nation blevet så ukarakteristisk sårbar over for en så effektiv brug af frygt til at manipulere vores politik?

Det er meningen, at en fri presse skal fungere som vores demokratis immunforsvar mod så grove faktuelle fejl og fejl-agtige opfattelser. Som Thomas Jefferson sagde engang: "En fejlagtig holdning kan tolereres, så længe fornuften er fri til at bekæmpe den." Så hvad skete der? Hvorfor fungerer vores immunforsvar ikke længere, som det engang gjorde? For det første har der været en dramatisk væsensændring i det, filosofen Jürgen Habermas har beskrevet som "offentlighedens struktur." Som jeg beskrev i indledningen, er det offentlige rum simpelthen ikke længere så åbent over for livlig og fri udveksling af ideer mellem individer, som det var, da Amerika blev grundlagt.

Når faktuelle fejl og dårlig dømmekraft ikke længere bliver opfanget og neutraliseret af landets immunsystem, er det tid til at undersøge problemet nærmere og arbejde hen imod, at vores politiske diskurs igen bliver sund. For at gøre dette må vi begynde at lægge mere vægt på nye opdagelser om, hvordan frygten påvirker vores tanker. Og rent faktisk giver de seneste fremskridt inden for neurovidenskab os nye og spændende indsigter i frygtens væsen.

I det meste af det tyvende århundrede blev den menneskelige hjerne undersøgt næsten udelukkende på baggrund af ulyk-

ker, der havde forårsaget usædvanlige skader i hovedet. Læger noterede sig hvilken del af hjernen, der havde taget skade, og bestemte derefter ud fra omhyggelige observationer af patientens opførsel, hvilke funktioner der havde været kontrolleret af den beskadigede del. Men nu er forskerne i stand til at observere raske hjerner, der fungerer normalt, ved at måle strøm, blodgennemstrømning og kemisk aktivitet, der indikerer hvilken del af hjernen, der er mest aktiv på et givent tidspunkt.

Nye teknologier inden for ethvert område kan have en revolutionerende virkning. Da Galilei brugte nye og mere kraftige teleskoper til at studere himlen nærmere, var han i stand til at se planeterne bevæge sig rundt om solen og Jupiters måner bevæge sig omkring Jupiter, sådan at han på overbevisende detaljeret vis kunne beskrive den nye model af solsystemet, som først var blevet foreslået af Kopernikus. Det var selve den nye teknologi, der gjorde Galilei i stand til at beskrive en virkelighed, der var umulig at se så tydeligt, før teleskopets nye teknologi gjorde det muligt.

På næsten nøjagtig samme måde har den nye teknologi kaldet "functional magnetic resonance imaging", eller fMRI, revolutioneret neuroforskeres evne til at kigge ind i en levende, fungerende menneskelig hjerne og observere hvilke områder af hjernen, der bliver brugt hvornår og som svar på hvilke stimuli. Ligesom Galilei pludselig kunne se Jupiters måner, er neuroforskere nu i stand til for første gang at se den korrekte sammenhæng mellem områder i hjernen som amygdala, hippocampus og neocortex.

En helt ny forståelse af hjernen er ved at opstå, og et af de områder, der har givet flest nye opdagelser, har at gøre med, hvordan vi som mennesker fungerer i forhold til frygt. Og konsekvenserne for demokratiet er omfattende.

I et demokrati er den almindelige (om end normalt underforståede) antagelse, at borgerne fungerer som rationelle mennesker, som ræsonnerer sig gennem de problemer, der bliver præsenteret for dem, som om hvert eneste emne kunne blive rationelt analyseret og ærligt debatteret, indtil der opstod en fornuftbegrundet kollektiv konklusion. Men den nye forskning

viser, at det selvfølgelig slet ikke fungerer på den måde.

En af verdens førende neuroforskere, Dr. Vilayanur S. Ramachandran, har skrevet: "Vores åndsliv er hovedsageligt styret af en smeltedigel af følelser, motiver og ønsker, som vi knap nok er bevidst om, og det, vi kalder vores bevidste liv, er normalt en veludviklet efterrationalisering af de ting, vi i virkeligheden gør af andre grunde."

Der er andre mentale strukturer, der styrer følelserne, og disse strukturer har en større indflydelse på beslutningsprocessen end logik og fornuft. Desuden har følelserne langt mere magt til at påvirke fornuften, end fornuften har til at påvirke følelserne, især følelsen af frygt.

En forsker ved Stony Brook University, Charles Taber, gik så vidt som at sige: "Oplysningstidens idé om, at borgerskabets pligt er at udvise nøgtern fornuft, er gået empirisk bankerot."

Med ordene fra neurolog ved New York University, Joseph LeDoux, som har skrevet *The emotional Brain*: "Forbindelserne fra de følelsesmæssige systemer til de kognitive systemer er stærkere end forbindelserne fra de kognitive systemer til de følelsesmæssige systemer." Vores evne til at føle frygt er "forudprogrammeret" i hjernen som en ældgammel strategi, der giver os mulighed for at reagere øjeblikkeligt, når vores overlevelse kan stå på spil. Men frygt er ikke den eneste opihidsende følelse, der er "forudprogrammeret" til at give en hurtig reaktion. Amygdala er for eksempel med stor sikkerhed involveret i at fremskynde andre reaktioner, som er vigtige for vores arts overlevelse, såsom trangen til at formere sig (det er måske til dels derfor, at ting, som både fremkalder seksuel ophidselse og frygt er en fast bestanddel af moderne tv-programmer). Derimod har fornuften hjemme i de dele af hjernen, der senest har udviklet sig, og som er afhængig af mere raffinerede processer, som giver os evnen til at opdage kommende trusler, før de bliver akutte, og til at skelne mellem reelle og illusoriske trusler.

Neurologer og hjerneforskere beskriver, hvordan choke-rende synsindtryk går direkte til en del af hjernen, hvor sprog eller fornuftig analyse ikke kan fungere som mellemlid. Der

er faktisk to parallelle veje fra de visuelle centre til resten af hjernen, og den ene af dem tjener som et primitivt, men øjeblikkeligt varslingsystem (evolutionen kræver ofte en afvejning mellem hurtighed og præcision). Desuden er frygten i sig selv vanskelig at slukke for, når først den har manifesteret sig, uanset hvad der har forårsaget den.

Psykologer har studeret den måde, vi træffer beslutninger på, når vi er meget usikre, og har fundet ud af, at vi udvikler genveje – kaldet ”heuristikker” – til at hjælpe os med at træffe vigtige valg. Og en af de vigtigste genveje, vi benytter, kaldes ”affekt-heuristikker”. Vi foretager ofte en hurtig vurdering, som hovedsageligt er baseret på vores følelsesmæssige reaktioner, i stedet for at overveje alle muligheder rationelt og omhyggeligt træffe et valg.

Denne genvej er faktisk en nyttig egenskab. Den giver os mulighed for at foretage hurtigere beslutninger, og den hjælper os med at undgå farlige situationer. Men at bruge vores følelser til at træffe beslutninger kan også svække vores dømmekraft. Når en følelsesmæssig reaktion, såsom frygt, er meget stærk, kan den helt overvælde vores evne til at ræsonnere.

Hertil kommer, at nøjagtig som frygt kan forstyrre fornøften i forbindelse med overhængende fare, kan den også have den samme magt over fornøften i hukommelsens verden. Vi antager fejlagtigt, at hukommelsen udelukkende hører til i fornøftens domæne, men i virkeligheden har de dele af hjernen, der giver os vores evne til at føle frygt, deres egen hukommelseskredsløb. I løbet af vores liv markerer vi følelsesmæssigt vores traumatiske oplevelser, så de er særlig lette at genkalde – enten bevidst eller ubevidst – og de hentes hele tiden frem for at vejlede os i nye situationer, især når der kræves en hurtig reaktion.

De fleste af os kender fænomenet posttraumatisk stress (PTSD), som er udbredt hos voldtægts ofre, ofre for børnemishandling og krigsveteraner, blandt andre. Normalt får en oplevelse en slags ”tidsmarkering,” når den bliver overført til hukommelsen. Den mekanisme giver os mulighed for at fornemme, hvor lang tid siden en begivenhed indtraf, når vi

genkalder os den, samt en nogenlunde forståelse af forskellige begivenheders tidsmæssige rækkefølge. Man kan mærke, at den erindrede oplevelse kom før dette og efter noget andet. Eller at den skete for ti uger siden eller elleve uger siden.

Men når traumatiske begivenheder – dem der involverer angst eller smerte – bliver gemt i hukommelsen, er processen anderledes. Alt er tilladt. Amygdala er aktiveret, og hukommelsen bliver kodet og lagret anderledes. I bund og grund bliver ”tidsmarkeringen” fjernet, således at når den traumatiske oplevelse senere genkaldes, føles det som om, at den er ”nærværende.” Og hukommelsen har evnen til at aktivere frygtreaktionen på ny – selvom det erindrede traume blev oplevet for lang tid siden – fordi erindringens intensitet får en del af hjernen til reagere, som om den traumatiske begivenhed skete lige nu. Ved PTSD invaderer traumatiske erindringer konstant sindet, og man genoplever begivenhederne, som om de lige var sket. Som Dr. Ramachandran har påpeget, er det dette, at traumat optager tankerne så meget, der kan være så invaliderende.

Selv om vi intellektuelt ved, at begivenhederne skete for længe siden, oplever de specialiserede og hårdføre hukommelseskredsløb i hjernens frygtcentre de traumatiske begivenheder på ny, når de bliver erindret og udløser de samme reaktioner – såsom en hurtigere hjerterytme og en øget følelse af frygt – der ville være blevet udløst, hvis begivenheden skete på det tidspunkt.

Strukturelle ligheder mellem tidligere oplevelser og nogen, man kommer ud for senere hen, kan få hjernens frygtcentre til at trække minderne frem og tvinge dem ind i nuet. Hvis en senere oplevelse blot overfladisk ligner en traumatisk erindring, kan den udøve utrolig magt over ens følelser og udløse den samme frygtreaktion, som blev udløst af det oprindelige traume.

Desuden har en fornuftsbaseret analyse af, hvor overfladiske disse strukturelle ligheder er, meget lidt indflydelse på hjernens frygtcentre og formår sjældent at mindske den frygtelige erindrings kraft. Men frygtcentret har utrolig indflydel-

se på evnen til at ræsonnere og ligeledes på den måde, minder bliver formet. Som forskningspsykolog ved UCLA, Dr. Michael Fanselow, beskriver: ”De foreliggende resultater tyder på, at amygdala opfanger og lagrer oplysninger om de begivenheder, der vækker frygt, *men også påvirker lagringen af andre typer information i andre dele af hjernen*” (min kursiv).

Da mennesket udviklede en højere hjernefunktion, fik vi den fordel at kunne forudse nye trusler. Vi fik evnen til at forestille os trusler i stedet for blot at opfatte dem. Men vi har også fået evnen til at forestille os imaginære trusler. Og når grupper af mennesker bliver overtalt til at forestille sig disse imaginære trusler, kan de aktivere en frygtreaktion lige så effektivt, som reelle trusler ville have gjort det.

Denne evne til at forestille sig noget, der aktiverer amygdala og sætter gang i frygtreaktionen, er særlig betydningsfuld på grund af et andet vigtigt og nært beslægtet fænomen kaldet ”stedfortrædende traumatisering.” Hvis en person, såsom et familiemedlem eller en person, vi identificerer os med, har oplevet et traume, kan denne persons følelser formidles til os, selvom vi ikke direkte oplevede den traumatiske begivenhed.

Ny forskning viser, at hvis man fortæller traumatiske historier til nogen, der føler sig forbundet med ofrene gennem en fælles identitet – uanset om denne delte identitet er etnisk, religiøs, historisk, kulturel, sproglig eller nationalistisk – kan man rent faktisk frembringe følelsesmæssige og fysiske reaktioner hos lytteren svarende til dem, der opleves af ofrene.

Faktisk har fysiologer for nylig opdaget en ny klasse af neuroner kaldet ”spejlneuroner”, som giver en stærk fysisk evne til empati. Dr. Ramachandran beskrev den overraskende betydning af denne nye opdagelse for mig:

Det har længe været kendt, at neuroner i denne region (en del af hjernen kaldet gyrus cingularis anterior, der modtager et betydeligt input fra amygdala) affyrer, når man skubber til patienten for at forårsage smerte – så de blev kaldt ”smerteneuroner” ud fra den antagelse, at de advarer organismen om potentielle farer – så patienten trækker

sig væk. Men forskere i Toronto fandt ud af, at hos menneskelige patienter reagerede nogle af disse celler ikke kun, når patienten selv blev stukket med en nål, hvilket var forventet, men også når patienten så en anden patient blive stukket. Disse neuroner (spejlneuroner) opløste barrieren mellem "selvet" og andre og viste, at vores hjerner faktisk er bygget til empati og medfølelse. Bemærk, at det ikke menes i overført betydning. De neuroner kan simpelthen ikke kende forskel på, om du eller den anden person bliver stukket. Det er, som om spejlneuronerne laver en "virtual reality"-simulation af, hvad der foregår i den anden persons hjerne, og dermed næsten "føler" den andens smerte. (Jeg kalder dem Dalai Lama-celler.)

Terapeuter opdagede det magtfulde fænomen stedfortrædende traumatisering, længe før man opdagede spejlneuronerne, der forklarer, hvordan det fungerer. Dr. I. Lisa McCann og Dr. Laurie Ann Pearlman formulerede den oprindelige definition af stedfortrædende traumatisering som "de varige psykologiske konsekvenser, der opstår hos de terapeuter, som eksponeres for deres klienters traumatiske oplevelser. Personer, der arbejder med ofre, kan få dybe psykologiske mén, som kan være forstyrrende og smertefulde og vare ved i måneder eller år efter arbejdet med traumatiserede personer."

Over hele verden fortælles historier om, hvordan fortidens traumer og tragedier går i arv fra den ene generation til den næste. Længe før fjernsynet gav øget kraft til historiefortælleres evne til at fremkalde følelsesmæssig respons, fremkaldte levende mundtlige beskrivelser af de traumer, andre havde oplevet, ekstremt stærke reaktioner, endog århundreder efter de oprindelige traumer opstod.

I begyndelsen af sommeren 2001 rejste min kone Tipper og jeg til Grækenland. Imens vi var der, kom paven på et historisk besøg i Grækenland og blev mødt af tusinder af vrede demonstranter, som bar skilte og råbte skældsord. Jeg undersøgte, hvad der lå bag. De var vrede over noget, der var sket otte hundrede år tidligere: Det fjerde korstog var draget forbi

Konstantinopel, havde plyndret byen og svækket den, så tyrkerne senere kunne erobre den. Og de er vrede den dag i dag, otte hundrede år senere.

For at tage et andet eksempel drog Slobodan Milosevic i begyndelsen af sommeren 1989 ud på sletterne i Kosovo på sekshundredeårsdagen for det slag, som besejrede det serbiske imperium i dets storhedstid. Regeringstalsmænd sagde, at halvanden million mennesker var til stede. Vestlige skøn sagde, at der var en million mennesker, og at de dækkede skråningerne for at høre ham tale. I sin tale genoplivede Milosevic slaget seks hundrede år tidligere. Og i umiddelbar forlængelse af denne kollektive retraumatisering, begyndte en brutal række af voldelige udvisninger af kroater, bosniere og kosovo-albanere i det mindste til dels på grund af den stedfortrædende genoplevelse af et seks århundreder gammelt traume, som aktiverede en fysisk, kropslig reaktion hos de tilstedeværende, som om de genoplevede frygten fra så lang tid siden.

Hvis man ser på konflikterne på det indiske subkontinent, i Sri Lanka, i Afrika, i Nordirland, i Mellemøsten, ja i næsten alle konfliktzoner i hele verden, finder man et element af amygdalapolitik baseret på stedfortrædende traumatisering, der bliver nærret af minderne om fortidens tragedier. I hvert enkelt tilfælde foregår der en politisk proces, der forsøger at løse disse konflikter gennem fornuftig samtale. Men en sådan reaktion er utilstrækkelig til at ophæve den magt, som det vækkede og genoplivede traume besidder. Vi har brug for nye mekanismer, såsom sandheds- og forsoningskommissionen i Sydafrika, eller mekanismer, der endnu ikke er opfundet, for at styre den rolle, som den kollektive stedfortrædende traumatiske hukommelse spiller i at holde de langvarige konflikter i live.

Den vigtigste måde, vi nu fortæller historier i vores kultur, er gennem tv. Som nævnt er der gået fyrré år, siden størstedelen af amerikanerne tog tv til sig som deres primære informationskilde. Som vi har set, er dets dominans blevet så omfattende, at den gennemsnitlige amerikaner bruger to tredjedele af sin fritid (den tid som ikke bliver brugt på at arbejde, sove

og pendle) på at se fjernsyn. Og stort set al væsentlig politisk kommunikation finder nu sted inden for rammerne af tredive-sekunders tv-reklamer.

Forskning viser, at tv kan skabe ”stedfortrædende traumatisering” af millioner af mennesker. Undersøgelsesresultater efter angrebene 11. september viste, at folk, der ofte havde set tv, havde flere symptomer på traumatisering end folk, der så tv mindre hyppigt. En analytiker i denne undersøgelse sagde om svarpersonernes reaktion på 11. september, at: ”De, som så mest tv, meldte, at de havde mest stress.”

De fysiske konsekvenser af at se traumer på tv – stigende blodtryk og puls – er de samme, som hvis en person faktisk har oplevet traumatiske hændelser. Desuden er det dokumenteret, at tv kan skabe falske erindringer, der er lige så kraftfulde som ægte erindringer. Når de genkaldes, har tv-skabte erindringer den samme kontrol over det følelsesmæssige system, som ægte erindringer har.

Og konsekvenserne er forudsigelige. Mennesker, der rutinemæssigt ser tv-nyheder, har indtryk af, at de byer, hvori de bor, er langt farligere, end de egentlig er. Forskere har også fundet ud af, at selv når statistikker faktisk viser, at forekomsten af specifikke forbrydelser falder støt, stiger den målbare frygt for de samme forbrydelser i takt med, at tv-dækningen af dem stiger. Og dækningen af kriminalitet stiger ofte, fordi tv-stationens konsulenter har rådgivet deres kunder om, at seertallet stiger, når nyhedsudsendelsernes hovedhistorie omhandler voldskriminalitet. Dette fænomen har ændret de lokale tv-nyheder.

Mange af de landsdækkende morgenprogrammer har nu kriminalitet og mord som hovedhistorier, og vi ser på dem i timevis, fordi de er så overbevisende. De visuelle billeder på tv kan aktivere de dele af hjernen, der har med følelser at gøre, på en måde som det at læse om de samme begivenheder ikke kan.

Tv's evne til at fremkalde frygtreaktioner er især stor, fordi amerikanerne bruger så meget af deres liv på at se tv. En vigtig forklaring på, hvorfor vi bruger så meget tid på at sidde

stille foran skærmen, er, at tv hele tiden udløser en "orienteringsreaktion" i vores hjerner.

Som jeg skrev i indledningen, er formålet med en orienteringsreaktion omgående at finde ud af, om frygt er en hensigtsmæssig reaktion, ved at fastslå om den pludselige bevægelse, som har tiltrukket sig vores opmærksomhed, er tegn på en reel trussel (orienteringsreaktionen tjener også til straks at rette opmærksomheden mod potentielle byttedyr eller personer af det modsatte køn). Når der er en pludselig bevægelse i vores synsfelt, bliver der sendt en besked et eller andet sted dybt nede og under den bevidste hjerne: "Se!" Og så kigger vi. Når vores forfædre så bladene bevæge sig, var deres følelsesmæssige reaktion forskellig fra og mere raffineret end frygt. Reaktionen kan beskrives som "Alarm! Vær opmærksom!"

Nu aktiverer tv-reklamer og de mange action-sekvenser på tv rutinemæssigt orienteringsreaktionen en gang i sekundet. Og da vi i dette land gennemsnitligt ser tv mere end fire og en halv time om dagen, bliver de kredsløb i hjernen hele tiden aktiveret.

Den konstante og gentagne aktivering af orienteringsreaktionen forårsager en kvasi-hypnotisk tilstand, hvilket delvist immobiliserer seerne og skaber en afhængighed af den konstante stimulering af to områder i hjernen: af amygdala og hippocampus (en del af hjernens hukommelses- og orienteringssystem). Det er næsten, som om vi har en "receptor" til tv i vores hjerner.

Da jeg var dreng og om sommeren voksede op på vores slægtsgård, lærte jeg at hypnotisere høns. Man holder hønen nede og kører sin finger i cirkler omkring dens hoved og sørger for, at dens øjne følger ens fingers bevægelse. Efter et tilstrækkeligt antal cirkelbevægelser falder hønen i trance og bliver fuldstændig immobil. Der er meget, man kan gøre med en hypnotiseret høne. Man kan bruge den som brevpresser, eller man kan bruge den som dørstopper, og uanset hvad bliver hønen siddende ubevægelig, mens den stirrer tomt ud i luften (man kan ikke bruge den som amerikansk fodbold, for

der var et eller andet ved det at blive slynget gennem luften, der lod til altid at vække hønen).

Det viser sig, at immobilitetsreaktionen hos dyr er et område, der har været en del videnskabelig interesse for, og forskerne har fundet frem til, at immobilitetsreaktionen bliver stærkt påvirket af frygt. En frygtstimulus får en hønes amygdala til at frigive specielle neurokemiske stoffer, som, viser kontroleksperimenter, gør immobilitet langt mere sandsynligt.

Nej, jeg siger ikke, at tv-seere er som hypnotiserede høns. Men måske kan vi mennesker med vores større hjerner lære noget af hønsenes erfaringer. Jeg husker de gange i min ungdom, hvor jeg kunne bruge timevis foran et tv uden at opdage, hvor meget tid der gik. Min egen erfaring siger mig, at det kan bedøve hjernen at se for meget tv.

Det er en af grundene til, at jeg går så højt op i at tilslutte tv-mediet til internettet og åbne det op for enkeltindviders kreativitet og talent. Jeg tror, det er meget vigtigt at lægge betydelig mere vægt på kvaliteten og integriteten i de tv-programmer, borgerne laver. Det er også en af grundene til, at jeg er bekymret over mulighederne for, at tv-mediet kan udnyttes af dem, der forsøger at bruge det til at manipulere den offentlige mening på måder, som omgår fornuft og logik.

Tv's kvasi-hypnotiske effekt er én grund til, at den politiske økonomi, der støttes af tv-industrien, er ligeså forskellig fra det pulserende politiske liv i Amerikas første århundrede, som dette var forskelligt fra feudalismen, der trivedes under massernes uvidenhed i den mørke middelalder.

At vi systematisk bliver udsat for frygt og andre ophidselsesstimuli på tv, kan udnyttes af dygtige PR-eksperter, annoncører eller politikere. Barry Glassner, professor i sociologi ved University of Southern California, hævder, at der er tre teknikker, som benyttes, når man vil så frygt i en befolkning: gentagelse, at få det uregelmæssige til at synes regelmæssigt, og vildledning. Ved at bruge disse narrative værktøjer kan alle, der har midlerne til at råbe højt nok, vække befolkningens bekymringer og frygt, og fordreje den offentlige diskurs og fornuft.

Der er naturligvis mange historiske eksempler på, at levende billeder har frembragt stedfortrædende traumatisering, som har været anvendt til gode formål. For eksempel har billeder af borgerrettighedsforkæmpere, som bliver truet med hunde og spulet med brandslanger, hjulpet med til at mobilisere almindelige amerikanere til at blive en del af en omfattende bevægelse hen imod social retfærdighed. Personligt har jeg lært, at visuelle billeder – fotografier, grafer, tegnefilm og computermødelleser – kan formidle informationer om klimakrisen, der når et niveau dybere, end ord alene kan nå. Tilsvarende hjalp de gruppevækkende billeder, der kom hjem til os fra både Vietnam- og Irakkrigen, med til at ændre den offentlige mening, så den gik imod de krige, det var nødvendigt at afslutte.

Selv om logik og fornuft har spillet en mere fremtrædende rolle i den trykte presse, kan de også bruges sammen med billeder til at skabe kraftfulde og positive resultater gennem tv-mediet. Faktisk er visuelle billeder af lidelse betydelige, netop fordi de kan bidrage til at skabe empati og sympati. De gruppevækkende billeder fra Abu Ghraib-fængslet formidlede det centrale i de forbrydelser langt stærkere, end nogen ord kunne have gjort. Ikke desto mindre bliver muligheden for misbrug betydelig, når man manipulerer med så stærke følelser.

Det er veldokumenteret, at mennesker er særlig bange for trusler, som man nemt kan forestille sig. For eksempel viste en undersøgelse, at folk er villige til at bruge væsentligt flere penge på en flyrejseforsikring, der dækker "Dødsfald i forbindelse med terrorisme" end på en flyrejseforsikring, der dækker "Dødsfald uanset årsag." Logisk set vil flyrejseforsikringer, der gælder dødsfald uanset årsag, også omfatte terrorisme, foruden en række andre potentielle problemer. Men noget ved slagordet terrorisme skaber et levende billede, der genererer en overdreven frygt.

Eksemplet med flyrejseforsikring fremhæver et andet psykologisk fænomen, som er vigtigt for at kunne forstå, hvordan frygt påvirker vores tanker: "sandsynlighedsfornægtelse". Socialforskere har konstateret, at hvis man bliver konfronteret

med enten en enorm trussel eller en stor belønning, har folk tendens til at fokusere på konsekvensens størrelse og ignorere sandsynligheden.

Tænk på, hvordan Bush-administrationen har brugt nogle af de teknikker, der blev beskrevet af professor Glassner: At gentage den samme trussel igen og igen, at vildlede opmærksomheden (fra al-Qaeda til Saddam Hussein), og ved hjælp af levende billedsprog (en ”paddehattesky over en amerikansk by”).

11. september havde stor betydning for os alle. Men efter i første omgang at have reageret på en helt passende måde, begyndte administrationen at øge og fordreje den offentlige frygt for terror med henblik på at skabe en politisk grund til at angribe Irak. Trods mangel på beviser blev Irak sagt at gå hånd i hånd med al-Qaeda og at være tæt på selv at have atomvåben. At besejre Saddam smeltede sammen med det at føre krig mod terroristerne, selv om det i virkeligheden betød at vores opmærksomhed og ressourcer blev ledet væk fra dem, der faktisk angreb os.

Da USA's præsident stod foran det amerikanske folk og inviterede os til at ”forestille os” et terrorangreb med et atomvåben, henviste han til terrorister, som faktisk ikke havde nogen forbindelse til Irak. Men vores nation havde været udsat for rædslerne den 11. september, og da vores præsident sagde: ”Forestil jer denne nye frygt sammen med mig,” var det nemt nok at omgå den rationelle proces, der ellers kan få folk til at spørge: ”Vent et øjeblik, hr. Præsident, hvor er dine beviser?”

Selv hvis man mener, at Irak kunne have udgjort en trussel mod os, håber jeg, du er enig i, at vores nation ville have nydt godt af en fuldstændig og grundig debat om det fornuftige i at invadere landet. Havde vi opvejet de potentielle fordele ved en invasion mod de potentielle risici, kunne vi måske have forhindret nogle af de tragiske begivenheder, der i dag udfolder sig i området.

Terrorisme er afhængig af at stimulere frygt for at opnå et politisk mål. Dens grundlæggende mål er ganske enkelt at fordreje et lands politiske virkelighed ved at skabe en frygt i

den brede befolkning, der er uforholdsmæssigt stor sammenlignet med den faktiske risiko, som terroristerne udgør. Ironisk nok var præsident Bushs reaktion på terrorangrebet den 11. september faktisk at fordreje USA's politiske virkelighed yderligere ved at skabe en ny frygt for Irak, der var enorm set i forhold til den reelle fare, Irak udgjorde. Det er en af grundene til, at det var så foruroligende for mange, da den meget respekterede våbenekspert David Kay i 2004 afsluttede en langvarig og omfattende undersøgelse af administrationens påstande om, at Irak udgjorde en enorm trussel, fordi det havde masseødelæggelsesvåben, med ordene: *Vi tog alle fejl.*

Som vi selvfølgelig nu ved, var der absolut ingen sammenhæng mellem Osama bin Laden og Saddam Hussein. På trods af dette sagde præsident Bush faktisk, på et tidspunkt hvor nationen var særligt sårbar over for frygten for at blive angrebet: "Man kan ikke skelne mellem dem."

Historien vil sikkert bedømme USA's beslutning om at invadere og besætte en skrøbelig og ustabil nation, der ikke angreb os og ikke udgjorde nogen trussel mod os, som en beslutning, der ikke kun var tragisk, men meningsløs. Saddam Hussein var ganske afgjort en brutal diktator, men han udgjorde ikke en overhængende fare for os. Det er en beslutning, der kun kunne være blevet taget på et tidspunkt, hvor fornuften spillede en stærkt formindsket rolle i vores nationale overvejelser.

Thomas Jefferson ville have genkendt forbindelsen mellem absurd tragedie og fornuftens fravær. Som han skrev til James Smith i 1822: "Mennesket har ikke længere noget værn mod de mest uhyggelige urimeligheder, hvis han opgiver sin fornuft, men bliver som et skib uden ror, der kan føres hid og did af enhver vind."

Jeg talte på det demokratiske konvent i Iowa i efteråret 2001. Tidligere, i august, havde jeg forberedt en helt anden form for tale. Men i kølvandet på denne tragedie stod jeg stolt, og med fuldstændig og total oprigtighed, foran demokraterne i Iowa og sagde: "George W. Bush er min præsident, og jeg vil følge ham, som vi alle vil, i denne krisetid." Jeg var en af de

millioner, der delte den følelse og gav præsidenten min fulde tillid og bad ham om at lede os klogt og godt. Men han ændrede målet for USA's hævn til Irak, en nation, der intet havde at gøre med 11. september.

Frygtkampagnen, der skulle sælge krigen i Irak, blev planlagt til præcist at falde sammen med midtvejsvalget i 2002. Præsidentens stabschef forklarede timingen som en markedsføringsbeslutning. Det var planlagt, sagde Andrew Card, til den reklame-periode, der følger efter Labor Day den første mandag i september, fordi det er der, reklamekampagner for "nye produkter", som han beskrev det, normalt bliver lanceret. Underforstået i hans metafor var, at det gamle produkt – krigen mod Osama bin Laden – havde mistet noget af sin fremdrift. Og umiddelbart op til valgkampen i 2002 blev et nyt produkt – krigen mod Irak – lanceret. Alting til sin tid, især frygtens politik.

Præsidenten gik verbalt i krig med terroristerne i næsten hver eneste kampagnetale og til enhver fundraising-middag for hans politiske parti. Det var hans politiske hovedtema. Demokratiske kandidater som senator Max Cleland i Georgia, en tre gange amputeret krigsveteran fra Vietnam-krigen, blev stemplet som upatriotisk for at stemme imod Det Hvide Hus' ønsker om svært gennemskuelige ændringer i den nye lov om hjemlandssikkerhed.

Og da Tom DeLay, den tidligere republikanske leder i Repræsentanternes Hus, blev viklet ind i et forsøg på at få flere republikanske kongresmedlemmer i Texas til at gennemtvinge en meget usædvanlig ændring af valgkredsgrænserne i statens senat, var han, ved at benytte sig af præsident Bushs nye ministerium for hjemlandssikkerhed, i stand til at opspore demokratiske politikere, som forlod staten for at forhindre, at senatet var beslutningsdygtigt, og dermed forhindre afstemningen. Op til tretten ansatte i luftfartsstyrelsen, FAA, gennemførte en otte-timers eftersøgning og blev hjulpet af mindst en FBI-agent (selv om flere andre agenter, som blev bedt om at hjælpe, nægtede at gøre det). DeLay blev irettesat af Repræsentanternes Hus' etiske udvalg, men nægtede at an-

erkende at have gjort noget galt.

Ved hurtigt at opspore demokraterne med den teknologi, der blev indført til at spore terrorister, var republikanerne i stand til at udøve offentligt pres på de svageste senatorer og gennemtvinge vedtagelsen af deres nye politiske valgkredsændringsplan. Til dels takket være indsatsen fra tre forskellige organer i forbundsregeringen var Bush og DeLay i stand til at fejre at have vundet op til syv ekstra republikanske pladser i kongressen.

Denne vedholdende indsats for at politisere krigen i Irak og krigen mod terrorisme for at gavne egne partipolitiske mål er selvfølgelig til skade for udsigterne til at opnå to-partistøtte til nationens sikkerhedspolitik. Prøv at sammenligne med den radikalt anderledes tilgang, der blev lagt for dagen af premierminister Winston Churchill i løbet af de forfærdelige dage i oktober 1943, da han, midt under Anden Verdenskrig, stod over for en konflikt, der havde potentialet til at dele hans to-parti-koalition. Han sagde:

Det, der holder os sammen, er krigsførelsen. Ingen... mand er blevet bedt om at opgive sin overbevisning. Det ville være uanstændigt og upassende. Vi bliver holdt sammen af noget udefra, som fastholder vores opmærksomhed. Princippet, vi arbejder for, er: "Alt for krigsførelsens skyld, kontroversielt eller ej, og ingen kontroverser, der ikke virkelig er for krigsførelsens skyld." Det er vores holdning. Vi skal også passe på, at krigens behov ikke bliver brugt som undskyldning for at bringe vidtrækkende sociale og politiske ændringer ind fra siden.

Det, som Churchill advarede imod, er netop, hvad Bush-administrationen har forsøgt at gøre, nemlig at bruge krigen mod terror som en partipolitisk fordel og indføre vidtrækkende ændringer i socialpolitikken for at konsolidere sin politiske magt.

Også på mange andre punkter står det nu klart, at Bush-

regeringen har tyet til frygtens sprog og politik for at kortslutte debatten og styre den offentlige dagsorden uden hensyn til beviserne, kendsgerningerne eller den offentlige interesse. Som jeg vil diskutere senere i kapitel 5, har regeringen ikke tøvet med at bruge frygten for terror til at angribe foranstaltninger, der i en generation har eksisteret for at forhindre en gentagelse af FBI's og efterretningsvæsenernes magtmisbrug under den kolde krig. Frygten for terror har også bekvemt nok distraheret det amerikanske folk fra problematiske indenrigspolitiske emner såsom økonomien, der var begyndt at bekymre Det Hvide Hus alvorligt i sommeren 2002.

Snarere end at lede ved at opfordre til mod, har denne administration valgt at lede ved at tilskynde til frygt. I valgkampen i 2006 udtalte Bush sig endnu mere direkte ved at sige, at "hvis demokraterne vinder, vinder terroristerne."

Der er berettiget frygt, selvfølgelig, og en berettiget og ansvarlig måde at tackle den på. Men frygt for døden vækker os som ingen anden. Det er samvittighedsløst at bruge forfalskede dokumenter og falske argumenter for at skabe en sådan panik ved at overbevise amerikanerne om, at terrorister kommer til at detonere atomvåben i de byer, hvor de bor.

Når den fysiske overlevelse er forbundet til en fremmanet frygt, har frygten en kvalitativt anderledes karakter. Man bør tale om enhver frygt, og enhver frygt kan blive talt om på en ansvarlig måde, hvis den er reel, og hvis den bliver behandlet på en hæderlig måde. Men bevidst at skabe falsk frygt for at opnå politiske mål er skadeligt for vores demokrati.

Selvfølgelig er brugen af frygt som et politisk redskab ikke nyt. Amerikansk historie er fyldt med eksempler, "Remember the Maine" og Tonkin-resolutionen, for blot at nævne to. Jeg husker personligt den måde, præsident Richard Nixon brugte frygten for voldskriminalitet i midtvejsvalget i 1970.

Det var en kampagne, jeg selv var vidne til på første hånd. Min far, som var den mest tapre politiker, jeg nogensinde har kendt, blev bagtalt som upatriotisk, fordi han var imod Vietnam-krigen, og han blev anklaget for at være ateist, fordi han

var imod en forfatningsændring, der skulle indføre bøn i de offentlige skoler.

Jeg var i militæret på det tidspunkt, på vej til Vietnam som en af hærens journalister i ingeniørtropperne. Jeg havde orlov den uge, hvor der var valg. Lov og orden, tvungen ophævelse af raceadskillelsen i skoler, og en kampagne drevet af frygt for kriminalitet var de andre store politiske emner det år. Det var en nedrig kampagne fra Nixons side, en kampagne, der af politiske historikere nu til dags betragtes som et vendepunkt, der markerer en skarp tilbagegang i tonen i vores nationale diskurs.

På mange måder minder George W. Bush mig mere om Nixon end om nogen anden præsident. Ligesom Bush lod Nixon stort set alle principper styre af hans sult efter at blive genvalgt. Han etablerede løn- og prisstigningskontrol med lige så lidt hensyn til sine konservative principper, som præsident Bush har udvist omkring at generere billioner af dollars i gæld.

Efter olieembargoen i 1973 truede Nixon i hemmelighed med en militær invasion af de mellemøstlige olielieferter. Nu har Bush rent faktisk gjort det, mens han holdt sine sande hensigter hemmelige, som Nixon gjorde det. Efter at han blev drevet fra embedet i vanære, betroede Nixon sig til en af sine faste samtalepartnere: "Folk reagerer på frygt, ikke på kærlighed. Det fortæller de ikke i søndagsskolen, men det er sandt."

Da han talte på landsdækkende tv aftenen inden valget i 1970, beskrev senator Ed Muskie fra Maine det reelle valg, vælgerne stod over for: "Der findes kun to former for politik. Jeg taler ikke om radikal og reaktionær eller konservativ og liberal eller endog demokratisk og republikansk. Der er kun frygtens politik og tillidens politik. Den ene siger, at du er omgivet af kolossale farer. Giv os magten over din frihed, så vi kan beskytte dig. Den anden siger, at verden er et forvirrende og farligt sted, men den kan formes ved hjælp af menneskets vilje.

"Stem på tilliden," sagde han til sidst, "til de gamle traditioner her i frihedens hjem."

Dagen derpå blev min far besejret – besejret af frygtens politik. Men hans mod til at kæmpe for princippet gjorde mig stolt og inspirerede mig. Jeg følte virkelig, at han havde vundet noget vigtigere end et valg. I sin tale den aften genbrugte han det gamle borgerrettighedsslogan og lovede trodsigt: ”Sandheden vil rejse sig på ny.” Jeg var ikke den eneste person, som hørte det løfte, og jeg var heller ikke den eneste, der stadig holder det håb i live.

Men før et sådant håb kan blive indfriet, er vi nødt til at forstå konsekvenserne af frygtens nye fremtrædende rolle i vores demokrati. I det følgende kapitel vil jeg undersøge, hvorfor en stemning af konstant frygt gør befolkningen mere tilbøjelig til at smide fornuften overbord og vende sig mod ledere, som udviser en dogmatisk tro på ideologiske synspunkter. Disse nye demagoger kan faktisk ikke tilbyde større sikkerhed over for farerne, men deres unuancerede og ofte meget skarpe tro og udtalelser kan trøste et frygtsomt samfund.

Desværre tjener disse lederes fremgang kun til at forstærke fornuftens tilbagegang og sætte vores demokrati i yderligere fare.